

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**Az elsőfokú tárgyalásról történő, előzetes bejelentésen alapuló vádlotti
távolmaradás a hatályos és az új büntetőeljárás kódexben**

Szerző: dr. Eördögh Dávid Gábor

Pécs, 2017. október 30.

I. Bevezető

A büntetőeljárás jogalkotás során fokozatos elmozdulás látszik a vádlott tárgyalási jelenlétének primátusát tekintve: a kodifikáció a vádlott szűk körben és kényszerűségből érvényesülő távollétének koncepciójától a távollétének kivételes szabályként történő megengedésén át az új eljárásjogi törvénnyel a vádlott döntése alapján történő jelen nem léteig terjed. A 2018. július 1. napján hatályba lépő büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: új Be.) új jogintézmények bevezetése mellett újraértelmezi a vádlott tárgyaláson való jelenlétét, melynek dogmatikai megágyazottságát a terhelt jogosultságainak és kötelezettségeinek módosítása teremti meg.

A következőkben a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) tárgyalásról történő terhelti távollétet megengedő rendelkezései és az új Be. tárgyaláson való jelenléti jogáról lemondó vádlottra vonatkozó szabályai kerülnek bemutatásra.¹

II. A terhelt jelenléte az eljárási cselekményeken

Az eljárásjogi törvény lakonikus megfogalmazása szerint terhelt az, akivel szemben büntetőeljárást folytatnak. A terhelt összevont fogalom, melynek normatív kibontását a hatályos és a közeljövőben hatályba lépő büntető eljárásjogi kódexek szinte azonosan végzik el.² A terhelt a büntetőeljárás központi szereplője, hiszen az adott büntetőügy tárgya épp a büntetőjogi felelősségéről történő, illetőleg - a különleges eljárások esetén - az abból következő döntés.

A terhelt jogainak döntő többségét a Be. 43.§ (2) és (3) bekezdése tartalmazza. E felsorolásból az írás tárgya miatt a Be. 43.§ (2) bekezdés b) pontját kell kiemelni, melynek értelmében - ha e

---

¹ Az írás az új Be. vonatkozásában a közlönyállapotot vette alapul, a hivatkozott törvényhelyek a közlönyállapotnak felelnek meg.

² Eszerint a terhelt a nyomozás során gyanúsított, a bírósági eljárásban - az új Be. pontosabb megszövegezése szerint a vádemelés után - vádlott, a büntetés, illetve a megrovás, próbára bocsátás, jóvátételi munka, javítóintézeti nevelés jogerős kiszabása, illetve alkalmazása után elítélt. (Megjegyzendő, hogy a korábbi alaki jogi kódex, a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény is hasonló definícióval élt.) A jogirodalomban ismert olyan felfogás is, miszerint az eljárásjogi kódex terhelt fogalom meghatározása kibővítendő a „feljelentett személy” fogalmával és a jogerősen „felmentettel”. Ld.: Fenyvesi Csaba-Herke Csongor-Tremmel Flórián: Új magyar büntetőeljárás. (Szerkesztette: Tremmel Flórián), Dialóg Campus Kiadó, 2004, 150. E pontosítás helytállóan tűnik, hiszen a büntető eljárási törvényt kell alkalmazni például a magánvádas ügyekben a személyes meghallgatás szakaszában, tehát akkor, amikor az eljárás alanyai még a feljelentő és a feljelentett, valamint a jogerősen felmentett személy is lehet egyes különleges eljárások - utólagos elkobzás, utólagos rendelkezés lefoglalt dologról, bűnügyi költségre vonatkozó utólagos rendelkezés - alánya.

törvény másképp nem rendelkezik - a terhelt jogosult arra, hogy az eljárási cselekményeknél jelen legyen, az eljárás során az őt érintő iratokba betekintsen. Ezzel szemben a terhelt kötelességei közül a Be. 43.§ (5) bekezdése csupán egyet rögzít, a lakóhelyének, tartózkodási helyének, értesítési címének, illetve azok megváltoztatásának bejelentését, míg a terheltet terhelő többi kötelesség a hatályos alaki jogi kódexben elszórva található. E szakaszok között - annak ellenére, hogy a Be. 43.§ (5) bekezdése konkrét kötelességként nem rögzíti a terhelt eljárási cselekményeken történő megjelenését - több olyannal is találkozhatunk, amely arra utal, hogy a vádlottnak főszabály szerint nem csupán joga, hanem kötelessége is az elsőfokú bírósági tárgyaláson való részvétel [Be. 69.§ (1) bekezdés, 279.§ (1) bekezdés, 281.§ (2) bekezdés].

Az új Be. a terheltet megillető jogok [39.§ (1) és 2) bekezdése] tekintetében - egyes jogosítványok átcsoportosításától és pontosabb megfogalmazásától eltekintve³ - jelentős mértékben nem tér el a régi szabályozástól. A terhelti jelenlét kapcsán az új Be. 39.§ (1) bekezdés h) pontja rögzíti, hogy a terhelt jogosult arra, hogy a tárgyaláson és a személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedés tárgyában tartandó ülésen jelen legyen. Az új eljárásjogi kódex a terheltre rótt kötelességek között szintén szerepelteti a lakcím, értesítési cím, tényleges tartózkodási hely, kézbesítési cím, illetve azok megváltoztatásának bejelentését, emellett a Be. 39.§ (3) bekezdés a) pontjában a terhelt eljárási cselekményeken történő jelenlétét is már ennek tekinti. A terheltre vonatkozó többi kötelesség e törvényben is elszórtan található.

A két törvénykönyv összevetésével megállapítható, hogy míg a Be. az eljárási cselekményeknél való jelenlétet - a ha e törvény másképp nem rendelkezik fordulattal - terhelti jogosultságként szabályozza, addig az új kódex a terhelt eljárási cselekményeken való jelenlétét két oldalról, jogosultságként és kötelezettségként közelíti meg: ugyanis egyfelől a terhelt jogosult arra, hogy a tárgyaláson és a személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedés tárgyában tartandó ülésen jelen legyen, másfelől köteles az eljárási cselekményeken a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság rendelkezéseinek megfelelően az e törvényben meghatározottak szerint jelen lenni.

---

³ Az új Be. a hatályos törvény 47.§ (1) bekezdésében szabályozott védő meghatalmazásának jogát és a 117.§ (2) bekezdésében meghatározott vallomás tételnek és vallomástétel megtagadásának jogát is szerepelteti a terhelt jogainak felsorolásában, emellett azok az új Be. 45.§ (1) és a 185.§ (1) bekezdésében külön is részletesen szabályozásra kerülnek. Emellett új eljárásjogi jogintézmény lévén tartalmazza az egyezség megkötésének terhelti kezdeményezését.

Az eljárási cselekményeken való terhelti jelenlét joga és érvényesülése a büntetőeljárás természeténél fogva elválik a nyomozás és a bírósági tárgyalás szakában, ugyanis nyomozástaktikai és nyomozás eredményességi okokból a gyanúsított a nyomozás során korlátozottan vehet részt az eljárási cselekményeken, míg a vádemelést követően jelenléte általános. Ez tükröződik az új Be. megfogalmazásában, a tárgyalás és az ülés, illetőleg az eljárási cselekmények fogalmak elkülönített használatán, mely szerint a terheltnek joga, hogy a *tárgyaláson* és a kényszerintézkedés tárgyában tartandó *ülésein* jelen legyen, de köteles az *eljárási cselekményeken* a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság rendelkezéseinek megfelelően a törvényben meghatározottak szerint jelen lenni. Vagyis összességében az eljárási cselekményeken való részvétel joga az új szabályozásban immár bizonyos esetekben fennálló kötelesség, ugyanakkor a tárgyaláson való jelenlét valóban jogosultság. Az új Be. differenciálása jobban illeszkedik a nyomozás során ténylegesen érvényesülő szűk körű gyanúsított jelenléthez, és alapvető nézőpontbeli változtatást hajtott végre a terhelt tárgyaláson való jelenlétét illetően.

A következőkben a terhelt eljárási cselekményeken való jelenlétét szűkítjük le annak a bírósági jogalkalmazás szempontjából lényegi részére: a vádlott jelenlétére az elsőfokú bírósági tárgyaláson.

III. A vádlotti jelenlét az elsőfokú bírósági tárgyaláson a hatályos szabályok szerint

A Be. általánosságban a vádlott kötelező elsőfokú bírósági tárgyalási jelenlétéből indul ki függetlenül attól, hogy a fentiekben írtak szerint a terhelt jogosultságaként tünteti fel - összefoglalóan írva - az eljárási cselekményeken való részvételt.⁴ Erre utal a Be. 240.§ (3) bekezdése, miszerint ha e törvény másképp nem rendelkezik a tárgyalás a jegyzőkönyvvezető, a vádlott, az ügyész és - ha a védő jelenléte a tárgyaláson kötelező - a védő nélkül nem tartható meg.

A vádlott kötelező elsőfokú tárgyalási jelenlétét a Be.-ben a 2011. március 1-jén hatályba lépett novelláris változtatásig mindösszesen egy külön eljárás - a távollévő terhelttel szembeni eljárás⁵ - és pár eljárás-technikai norma törte át. Utóbbiak közé a vádlott meg nem engedett, ki nem mentett

---

⁴ Ez is lényegi különbség a polgári perrendtartás és a büntetőeljárás szabályai között; a polgári perben ugyanis leszámítva a státuszpereket, amikor a peres fél személyes meghallgatása szükséges, nem kötelező a felek személyes jelenléte, a tárgyaláson meghatalmazottal képviselhetik magukat.

⁵ Ide tartozik amikor a vádlott ténylegesen ismeretlen helyen tartózkodik és az is, amikor külföldön ismert helyen van, de a távollétében lefolytatandó eljárásnak egyéb feltételei is fennállnak.

távolmaradása kapcsán alkalmazható, célszerűségi és - némileg civilisztikai kifejezéssel élve - pergazdaságossági szempontok figyelembe vételén alapuló rendelkezések sorolhatók. Így ide tehetők a Be. 281.§ (5) és (9) bekezdései, valamint több vádlott ellen folyamatban lévő büntetőügyben a Be. 281.§ (4) bekezdése második fordulatának rendelkezései. Előbbi két törvényhely a szabályszerű idézés ellenére meg nem jelent, szabadlábban lévő vádlott távollétében teremti meg a tárgyalás lehetőségét azzal a megszorítással, hogy a bizonyítási eljárást a vádlott felmentésének és az eljárás megszüntetésének esetét nem számítva nem lehet befejezni, utóbbi szakasz pedig a tárgyalás lehetőségét teremti meg több vádlottas ügyben a tárgyalás azon része vonatkozásában, amely a távolmaradó vádlottat nem érinti. A Be. 281.§ (4) bekezdésének I. fordulata pedig újabb kivételként akként rendelkezik, hogy a tárgyalás a vádlott távollétében megtartható, ha az eljárás tárgya a vádlott kényszergyógykezelésének elrendelése, és az állapota miatt a tárgyaláson nem jelenhet meg, illetőleg a jogainak gyakorlására képtelen.

A fentebb írt eljárás-technikai szabályok azonban a távollévő vádlott felmentésének és vele szemben az eljárás megszüntetésének esetét nem számítva nem jelentik azt, hogy a vádlott a tárgyalás egészéről marad(hat) távol, sokkal inkább azt, hogy adott tárgyalási határnapokról hiányozhat. Meg nem engedett távolmaradásának következménye a vádlott következő határnapon való jelenlétének bírósági kikényszerítése⁶, valamint az, hogy a következő határnapon a távollétében megtartott tárgyalás jegyzőkönyvét a Be. 281.§ (8) bekezdése alapján ismertetni kell. Arra, hogy a vádlott az elsőfokú eljárás egészéről távol maradjon, a novelláris változtatásig csak a távollévő terhelttel szembeni eljárás biztosított ipso iure lehetőséget.

IV. A vádlott tárgyalásról történő távolmaradásának engedélyezése a Be.-ben

A vádlott tárgyaláson történő kötelező jelenlétét az egyes törvényeknek a bíróságok hatékony működését és a bírósági eljárások gyorsítását szolgáló módosításáról szóló 2010. évi CLXXXIII. törvény (a továbbiakban: novella) hígította fel. A novella 148.§ (1) bekezdése újrászövegezte a Be. 279.§ (3) bekezdését, ezáltal - a bíróság által megengedetten - megteremtette a vádlott elsőfokú tárgyalásról történő távolmaradásának lehetőségét. A vádlott távolmaradása a tárgyalás egészében

---

⁶ A vádlott jelenlétének kikényszerítése a következő tárgyalási határnapra történő elővezetése, vagy ha a bírósági eljárás során korábban már elrendelték az elővezetését, tárgyalási őrizetének elrendelése, végső soron vele szemben elfogatóparancs kibocsátása útján történik.

érvényesülhetett a tárgyalás megkezdésétől a bizonyítási eljárás befejezésén keresztül az ügydöntő határozat kihirdetéséig.

A Be. 279.§ (3) bekezdésének 2011. március 1-jétől hatályos szövege szerint az idézéssel egyidejűleg a bíróság a vádlottat tájékoztathatja arról, hogy a tárgyalás a távollétében megtartható, és vele szemben az eljárás befejezhető, ha előzetesen bejelenti, hogy a tárgyaláson nem kíván részt venni. Ez esetben a Be. 46.§ f) pontja és a Be. 279.§ (4) bekezdése alapján a büntetőeljárásban a védő részvétele kötelező.

A jogintézmény kapcsán a Kúria (korábban Legfelsőbb Bíróság) Büntető Kollégiumának tárgyalás előkészítéséről szóló véleménye (92/2011. BK vélemény) részletes eligazítást ad. A törvény szövegéből is kitűnően a terheltnek nem alanyi joga eldönteni, hogy részt kíván-e venni a tárgyaláson vagy sem, a törvényhozó az erről szóló döntést, az ilyen tartalmú tájékoztatás kiadását a perbíró kompetenciájába utalta. Az egyesbíró, illetve a tanács elnöke akár a tárgyalás előkészítése során, akár a tárgyalás folyamán, a bizonyítási eljárás során az ügy adatainak ismerete alapján úgy ítélheti meg, hogy a bizonyítási eljárás a vádlott jelenléte nélkül is lefolytatható, befejezhető, vagyis a bizonyítási eljárás eredményes lefolytatásának kívánalma ellenére a vádlott jelenléte mellőzhető. Ez esetben akár már az idézés kibocsátásával egyidejűleg, akár a tárgyalás folyamatában megengedheti, hogy a vádlott a személyes tárgyalási jelenlétéről lemondjon. Erre hivatalból és indítványra is sor kerülhet, azonban az általános szabályoktól való eltérés lehetőségének megengedése mindig a bíróság kompetenciájába tartozik, a vádlott döntési jogosultsága csupán abban jelentkezik, hogy a bíróság adta lehetőséggel élni kíván-e.⁷

Ha a vádlott a tárgyalás kitűzésével egyidejűleg, illetőleg a már folyamatban lévő büntetőügyben ilyen tájékoztatást nem kap a bíróságtól, akkor az általános szabályok szerint a tárgyaláson kötelező a megjelenése. Ez alól kivételt képez, ha anélkül, hogy ilyen felhívást kapott volna, távolmaradása

---

⁷ A jogintézmény a gyakorlatban meghonosodott. Különösen akkor fontolandó meg az alkalmazása, amikor a vádlott beismerésétől vagy tagadásától függetlenül a bizonyítékok az ügy mikénti eldöntése kapcsán rendelkezésre állnak, ugyanakkor a vádlott tárgyaláson történő megjelenésének elvárása az eljárás elhúzódásához vezetne - mert például a kényszerintézkedés alatt nem álló vádlott külföldön vállalt munkát. Nem feltétele a Be. 279.§ (3) bekezdése alkalmazásának tehát a vádlott tényfeltáró, beismerő vallomása, bár fontos hangsúlyozni, hogy a vádlotti távollét megengedése mindig a fennálló tárgyalási adatok gondos értékelésén múlik, így ha a vádlott tagadja a terhére rótt cselekmény elkövetését, nem látszik célravezetőnek azon tárgyalási napokról való távolmaradásának engedélyezése, amikor védekezését feltehetően cáfoló bizonyítást vesz fel a bíróság.

engedélyezésére irányuló kérelmet terjeszt elő a bíróságra, és ahhoz a bíróság hozzájárul.⁸ Utóbbi esetet a gyakorlat munkálta ki, az közvetlenül nem következik a normaszövegből. Számos esetben előfordul ugyanis, hogy a vádlott az idézését követően indítványozza, hogy a bíróság tekintszen el a megjelenésétől. Bár a vádlott tehet ilyen tartalmú indítványt, nincs alanyi jogosultsága arra, hogy a személyes jelenlétéről lemondjon. A normaszöveg szigorú követése ilyenkor ahhoz vezetne, hogy - amennyiben a feltételei fennállnak - a bírónak fel kellene hívnia a vádlottat a Be. 279.§ (3) bekezdése alapján arra, hogy ha előzetesen bejelenti, hogy a tárgyaláson nem kíván részt venni, a tárgyalás a távollétében megtartható, és vele szemben az eljárás befejezhető. Csak e tájékoztatásra érkezett ilyen tartalmú bejelentést követően lehetne mellőzni a vádlott tárgyalási jelenlétét. Amennyiben azonban a bíróság a vádlott felhívása nélkül annak indítványára hozzájárul a meg nem jelenéséhez, a vádlott számára egyszerűbb, érthetőbb helyzet áll elő, mint ha a kérelmével megegyező tartalmú felhívást kapna, melyre válaszolnia kell. Mivel azonban ebben az esetben a jelenlétről való lemondás és az arra való felhívás sorrendje megfordul⁹, illetve a vádlott a tárgyalási jelenlétéről való lemondás megtételekor nem biztos, hogy ismeri annak következményeit, álláspontom szerint fontos, hogy a bíróság a hozzájáruló nyilatkozatában tájékoztassa erről. Vagyis az általános - vádlotti jelenléte megkövetelő - szabálytól történő eltérésre lehetőség van a vádlott indítványa alapján is, azonban fontos, hogy a vádlott tisztában legyen azzal, hogy ha a bíróság hozzájárulása alapján nincs jelen a tárgyaláson, nem csak a tárgyalás tartható meg, hanem az eljárás is befejezhető. Ezen probléma értelemszerűen nem jelentkezik akkor, ha a vádlott a tárgyaláson közli, hogy a következő határnap(ok)on nem kíván jelen lenni, hiszen ilyenkor a vádlott tájékoztatása és az arra adott bejelentése nyomban elhangzik és jegyzőkönyvbe foglalható.

Kiemelést érdemel az is, hogy „a távolmaradást bejelentő vádlotti nyilatkozat a bíróságot nem köti. A bizonyítási eljárás alakulása szükségessé teheti, hogy a bíróság a vádlottat kihallgassa. Ebben az esetben az újabb tárgyalási határnapra történő idézéssel egyidejűleg félreérthetetlenül tájékoztatni kell a vádlottat arról, hogy a továbbiakban a jelenléte kötelező, és figyelmeztetni kell az idézéssel szembeni mulasztás következményeire” (92/2011. BK vélemény VI. pont). Mindez abból következik, hogy a bíróságot terheli a megalapozott tényállás és az azon nyugvó döntés meghozatalának

---

⁸ Vö. Büntetőeljárás jog, Kommentár a gyakorlat számára (Szerkesztette: Dr. Berkes György), HVGORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Be. 279.§ (3) bekezdéséhez fűzött magyarázata.

⁹ Éppen ezért kérdésesnek és contra legemnek tűnik a hatályos törvény alapján a gyakorlat által kimunkált indítványra történő hozzájárulás adás, így megfontolandó bonyolultsága ellenére ilyen esetekben is a vádlott felhívása és az arra adott bejelentésének bevárása.

kötelessége; ha a bizonyítási eljárás során a bizonyítékok körében változás áll be, a vádlott tárgyaláson történő kihallgatásától, illetve megjelenésétől - például a bizonyítási eszközök elébe tárása miatt, esetleges szembesítések lefolytatása érdekében - adott esetben már nem lehet eltekinteni. Az ügyel minden esetben a bíróság rendelkezik, ha a vádlott a bejelentésére mindvégig távol maradhatna, gyakorlatilag kikényszerítene a távollétében történő tárgyalást.

A Be. 279.§ (3) bekezdése kapcsán megemlítendő, hogy a Be. nem tartalmaz konkrét rendelkezést arra az esetre, hogy mi lesz a tárgyalásról a bíróság engedélyével távolmaradó, majd egy következő határnapon megjelenő vádlott távollétében felvett bizonyítási anyag sorsával, és e téren a 92/2011. BK vélemény sem ad eligazítást.¹⁰ A tárgyaláson megjelenő vádlottat jogsérelem nyilvánvalóan nem éri a távollétében felvett bizonyítási anyag ismertetése vagy felolvasása esetén, ám ennek eljárásjogi alapja hiányzik. Abból kiindulva pedig, hogy a tárgyalásról távolmaradó vádlott választása tiszteletben tartandó, és a távollétében felvett bizonyítás későbbi jelenlététől függetlenül minden további nélkül felhasználható, inkább az a nézőpont követendő, miszerint a távollétében felvett bizonyítás anyagának ismertetése szükségtelen - kivéve persze, ha a vádlott jelenléte, kihallgatása a már felvett bizonyításhoz kapcsolódik és a tényállás kellő tisztázása miatt annak vádlott általi megismerése szükséges.

Csupán a Be. alapján nem lehet megnyugtatóan állást foglalni a tekintetben sem, hogy a tárgyalás elnapolása esetén a következő határnapról a bíróság engedélyével távolmaradó vádlottat kell-e idézni vagy sem, illetve ezzel ellenkezőleg szükséges-e értesíteni. Álláspontom szerint mivel a Be. a vádlott kötelező tárgyalási jelenlétéből indul ki, akkor sincs jogszabályi alapja a vádlott tárgyalásra történő értesítésének, ha a bíróság engedélyezte számára a távolmaradást. Az bizonyos azonban, hogy a vádlottat nem kell külön-külön minden tárgyalási nap előtt felhívni a távolmaradás lehetőségére. Ezt tisztázza a 92/2011. BK vélemény VII. pontja, mely szerint mivel a tárgyalás egységes egész akkor is, ha eredendően több napra tűzték ki, vagy ha a bizonyítás kiegészítése miatt, illetve más okból elnapolták, a vádlott azon nyilatkozata, hogy a tárgyalásról távol kíván maradni, az egész elsőfokú bírósági tárgyalásra vonatkozik. Ezért a távollét lehetőségére történő felhívásnak csak egyszer kell megtörténnie.

---

¹⁰ Nem alkalmazható ilyen esetekben a Be. 281.§ (8) bekezdése, hiszen a vádlott a bíróság engedélyével volt távol, és nem lehet alkalmazni ugyanilyen okból a Be. 531.§ (1) és (3) bekezdésében foglaltakat sem, amely törvényhelyek a korábban ismeretlen helyen tartózkodó, ám felkutatott vádlott távollétében felvett bizonyítási anyag ismertetéséről szólnak.

A vádlott idézésének szükségessége tekintetében a BH2015. 217. szám alatt közzétett - részben a fenti BK véleményből levezetett - eseti döntés nyújt fogódzót ilyen esetekben. E kúriai döntés¹¹ szerint a vádlott részéről annak az egyébként megengedett bejelentése, hogy a tárgyaláson nem kíván részt venni, kizárólag a megkezdett tárgyalás esetén vonja maga után azt a következményt, hogy az elnapolt tárgyalás(ok)ra újból megidézni nem szükséges, és az részvétele nélkül is szabályszerűen megtartható. Mindebből az tűnik ki, hogy ha a bíróság engedélyével a tárgyalásról távolmaradó vádlott távollétében a tárgyalást meg lehet kezdeni - tehát nem csak a tárgyalás megnyitására és elhalasztására kerül sor -, az újabb határnapokra őt idézni sem kell. A joggyakorlat bizonytalanságát mindenesetre mutatja, hogy sok esetben a bíróságok a „megengedetten távollévő” vádlottat az új határnapokra mindezek ellenére továbbra is idézik azzal a felhívással, hogy a korábbi nyilatkozata alapján a tárgyaláson nem kötelező megjelennie, távollétében a tárgyalás megtartható és az eljárás befejezhető.

A megengedett távollét jogintézménye kapcsán megemlítendő, hogy az a Be. 461.§ (2) bekezdése értelmében fiatalos vádlottal szemben nem alkalmazható.

Szükséges végül utalni arra is, hogy a tárgyalásról a bíróság engedélyével távolmaradó vádlott részére a bíróság az ügydöntő határozatot kézbesítés útján közli, így ellene a vádlott a Be. 324.§ (1) bekezdés a) pontja és a Be. 325.§ (2) bekezdése alapján a kézbesítést követő nyolc napon belül fellebbezhet. Ebből kifolyólag a határozat rövidített indokolását lehetővé tevő Be. 259.§ (1) bekezdése nem alkalmazható, a kihirdetésénél jelen nem lévő vádlottnak tehát indokolt határozatot kell kézbesíteni.

V. A vádlott tárgyalásról történő távolmaradása az új Be. szabályai szerint

Az új szabályozás régítől eltérő kiindulópontja már tetten érhető abban, hogy a terhelt tárgyaláson történő jelenlétét jogosultságként szabályozza. Az új kódex - ahogy a törvényjavaslat miniszteri indokolása fogalmaz - koncepcionális változtatást hajt végre a vádlott tárgyaláson történő

---

¹¹ Kúria Bfv. III. 1.602/2014. szám

jelenlétének rendezésében. Az új alaki jogi jogszabály abból a feltevésből indul ki, hogy a tárgyaláson történő jelenlét elsősorban a vádlott joga, és nem kötelessége.

Az új Be. LXX. számot viselő, Jelenlét a bíróság eljárásban című fejezetébe a hatályos szabályozásban több helyen megtalálható, azonban attól részben eltérő szövegezésű rendelkezések kerültek. A törvény következetes, hisz míg a Be. fentebb megjelölt 240.§ (3) bekezdése a tárgyalás jegyzőkönyvvezető, vádlott, ügyész és - ha a jelenléte kötelező - védő nélkül történő megtarthatatlanságáról ír, az új szabályozás a 427.§ (3) bekezdésben ezt csak az ülés kapcsán rögzíti.

Az új Be. a vádlott tárgyaláson való jelenlétét máshonnan közelíti meg. Kiindulópontja e körben a 430.§ (1) bekezdése, miszerint a vádlott a tárgyaláson való jelenlét jogáról a vádemelés után bármikor lemondhat. Ennek feltétele, hogy védővel rendelkezék, és a védőt megbízza a kézbesítési megbízotti feladatok ellátásával. Az új szabályozás tehát akként tartja meg a Be. vádlott tárgyalásról történő távolmaradásának bírói megengedésén alapuló koncepcióját, hogy jelentős mértékben átalakítja azt; az új kódexben nem találunk már a Be. 279.§ (3) bekezdésének megfelelő rendelkezést, nem a bíróság tájékoztathatja a vádlottat a feltételek fennállása esetén a távolmaradás lehetőségéről, hanem a vádlott mondhat le a jelenlét jogáról.¹² Ezt a vádlott a bíróság külön felhívása nélkül, a bírósági eljárás bármely szakában, így az elsőfokú tárgyalás során is bármikor bejelentheti. A jelenlét jogáról való lemondását a vádlott nyilatkozat formájában a bíróság előtt szóban, vagy a védője által ügyvédi ellenjegyzéssel ellátott okiratban teheti meg.

Az új Be. 430.§ (3) bekezdése értelmében ha a vádlott a tárgyaláson való jelenlét jogáról lemond, a jegyzőkönyvből vagy a bírósághoz címzett iratból egyértelműen ki kell tűnnie, hogy e nyilatkozatát az alábbiak ismeretében tette meg: a) nyilatkozatának megtételétől, illetve bírósághoz érkezésétől kezdve a bíróság a vádlottnak szóló ügyiratokat a kézbesítési megbízott részére kézbesíti; b) a kézbesítési megbízott feladata ellátásának elháríthatatlan akadályba ütközése esetén erről a bíróságot értesíti; c) a tárgyalást a vádlott távollétében is meg kell tartani, valamint az eljárás vele szemben a távollétében is befejezhető.

---

¹² Mindez felfogható úgy is, hogy a fentebb említett, a Be. hatályos szövegezéséből nehezen következő gyakorlat normatív megerősítést kapott.

Kérdésként adódik, kinek a feladata a vádlott ilyen tartalmú felvilágosítása. Az új Be. 74.§ (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság - e törvény eltérő rendelkezéseinek hiányában - a büntetőeljárásban részt vevő személyt az őt érintő eljárási cselekményt megelőzően a jogairól tájékoztatja és a kötelezettségeire figyelmezteti. E törvényhelyből az tűnik ki, hogy a vádlott tájékoztatása a bíróság feladata azzal, hogy ha a vádlott védővel rendelkezik, a szükséges felvilágosítást nyilvánvalóan a védője is megadhatja.

A vádlottnak a tárgyaláson való jelenlét jogáról történő lemondása nem jelenti azt, hogy a bíróság ne „találkozna” a vádlottal, ne tudná őt kihallgatni. Az új eljárásjogi kódex ugyanis újraszabályozza és tartalommal tölti meg a Be. által igen szűk körben ismert előkészítő ülést, egyúttal kötelezővé is teszi azt.¹³ Az előkészítő ülésén ugyanakkor az új Be. 499.§ (5) bekezdése alapján a vádlott megjelenése kötelező. Az új Be. szerint az előkészítő ülést nem mindig követi tárgyalás.¹⁴ Amennyiben sor kerül tárgyalás tartására, a bíróság a tárgyalási jelenlétről történő lemondás lehetőségéről az előkészítő ülésen tájékoztathatja a vádlottat.

A tárgyalási jelenlét jogáról lemondott vádlott nyilatkozata - hasonlóan a még hatályos szabályozáshoz - természetesen nem köti a bíróságot; ha így lenne, e nyilatkozatával a vádlott mintegy kikényszerítené a távollétében folyó eljárást. Míg a Be. rendelkezéseiből következően - amennyiben a bíróság nem tud eltekinteni a vádlott tárgyaláson való jelenlététől - az idézés mellett félreérthetetlenül tájékoztatni kell a vádlottat, hogy a továbbiakban a jelenléte kötelező, addig az új eljárásjogi norma értelmében a 428.§ (1) bekezdés b) pontja és (3) bekezdése alapján az önkéntesen távol lévő vádlott tárgyaláson való jelenlétre kötelezéséről végzéssel kell rendelkezni. Ez akkor fordulhat elő, ha a vádlott tárgyalási jelenléte bizonyítási cselekmény lefolytatása vagy szakértő meghallgatása érdekében szükséges, vagy ha a kézbesítési megbízottként eljáró védő bejelentette, hogy feladatának ellátása elháríthatatlan akadályba ütközik [új Be. 428.§ (2) bekezdés a) és b) pontjai]. E végzés ellen nincs helye fellebbezésnek, hiszen a bizonyítási eljárás menetében egyedül az ügyet tárgyaló bíróság van abban a helyzetben, hogy a vádlotti jelenlét szükségessége

---

¹³ A Be.-ben jelenleg csupán három nevesített esetben kötelező előkészítő ülést tartani, valamint akkor, ha a tárgyalás előkészítése során vizsgált kérdésekben a határozat meghozatala előtt az ügyész, a vádlott vagy a sértett meghallgatása látszik szükségesnek. Vö.: Be. 272.§ (1) és (2) bekezdései.

¹⁴ Jelen írásnak terjedelménél fogva nem lehet tárgya az előkészítő ülés szabályozásának bemutatása. Az új jogintézmény jelentősége abban is áll, hogy azáltal, hogy az előkészítő ülésen a vádlott a tárgyaláshoz való jogáról lemondhat - ami nem keverendő össze a tárgyaláson való jelenlét jogáról történő lemondással - azt nem mindig követi tárgyalás. Az előkészítő ülés ily módon megtöri a tárgyalás eddigi szupremáciáját.

kérdésében dönten tudjon, és a vádlott távollétéből esetlegesen fakadó bizonyíthatatlanság, megalapozatlanság ódiúmát is ő viseli. A tárgyaláson való jelenlétre kötelező végzést és a vádlottnak szóló idézést az új. Be. 430.§ (4) bekezdése értelmében ebben az esetben nem a kézbesítési megbízott részére, hanem a vádlottnak kell kézbesíteni.

A fentiek alapján rendelkezik úgy az új Be. 428.§ (1) bekezdése, hogy a vádlott jelenléte a tárgyaláson kötelező, ha a tárgyaláson való jelenlét jogáról a 430.§ (1) bekezdése szerint nem mondott le, vagy a bíróság kötelezi a tárgyaláson való jelenlétre. A mennyiben a vádlottnak kötelező megjelennie a tárgyaláson, a bíróság őt az új Be. 112.§ (1) bekezdésében foglalt általános szabályok és a tárgyalás kitűzésének új Be. 509.§ (1) bekezdésében foglalt szabályai szerint idézi. Ha a vádlott lemondott a tárgyaláson való jelenlét jogáról, és a bíróság sem kötelezte a tárgyaláson való jelenlétre, a vádlottat a kézbesítési megbízottnak címzett küldeményekben - álláspontom szerint - mindössze értesíteni kell a tárgyalásról.

Amennyiben a vádlott a tárgyaláson való jelenlét jogáról lemondott, az természetesen nem jelenti azt, hogy azon csak a bíróság kötelezésére jelenhet meg. A vádlott tárgyalási jelenlét jogáról lemondó nyilatkozata mindaddig hatályos, amíg olyan nyilatkozatot nem tesz, amely a korábbi lemondó nyilatkozta visszavonását jelenti. A tárgyalásról távol maradni kívánó vádlott tehát - hasonlóan a hatályos szabályozáshoz - akként vesz részt, illetve vesz részt újból a tárgyaláson, ha a bíróság dönt a megjelenése mellett (az új normaszöveg szerint megjelenésre kötelező végzéssel), vagy a vádlott bejelenti, hogy jelen kíván lenni a jövőben a tárgyaláson. Az új Be. 431.§ (2) bekezdése tartalmazza, hogy a vádlott ilyen bejelentésének kell tekinteni, ha olyan nyilatkozatot tesz, amely értelmében a tárgyalás, illetve a bizonyítás lefolytatását, egyes bizonyítási eszközök megvizsgálását közvetlenül figyelemmel kívánja kísérni, vagy abban tevőlegesen részt kíván venni, különösen, ha vallomást vagy észrevételt kíván tenni, továbbá akkor is, ha vallomást vagy észrevételt tesz.

Kérdésesként adódhat, hogy ha a vádlott önként megjelenik az egyik tárgyalási határnapon, akkor onnantól kezdve végig köteles-e a tárgyaláson jelen lenni. Meglátásom szerint a vádlott részvételi szándéka a tárgyaláson történő megjelenésével jelentkezik legteljesebben, ily módon a korábbi jelenlét jogáról lemondó nyilatkozta mintegy ráutaló magatartásával veszti hatályát, ezáltal a

vádlott soron következő határnapokon történő megjelenése is kötelezővé válik. Kérdésként tehető fel az is, hogy a vádlottnak például a cselekvőségét nem érintő írásbeli nyilatkozata, illetve egy távollétében kihallgatott tanú vallomására reagáló beadványa miatt hatályát veszti-e a korábbi, tárgyaláson való jelenlét jogáról lemondó nyilatkozata. A kérdés megválaszolása összefügg azzal, hogy a vádlott ilyen írásbeli beadványa vallomásnak vagy észrevételnek tekinthető-e. Amennyiben az az ügy tárgyára vonatkozóan tényelőadást nem tartalmaz, és abból a cselekvőségére sem lehet következtetést levonni, továbbá az nem minősül bíráló, értékelő megjegyzésnek sem, akkor nem lehet alkalmas az adott vádlotti beadvány a korábban tett tárgyaláson való részvételről lemondó nyilatkozat annullálására.

Felmerül az a kérdés is - és az új Be. erről sem rendelkezik -, hogy fenti nyilatkozat megtételekor, illetőleg az ilyenek tekinthető vádlotti megnyilatkozásokor kell-e kötelezni a vádlottat a tárgyaláson való jelenlétre. Az új. Be. 431.§ (1) bekezdése alapján annak bejelentésével, hogy a vádlott a tárgyaláson jelen kíván lenni, a 430.§ (1) bekezdésében meghatározott nyilatkozata hatályát veszti. Ebből az a megoldás következik inkább, hogy külön megjelenésre kötelező határozat hozatalára nincs szükség, a vádlott jelenléte immár kötelező a tárgyaláson, és úgy kell tekinteni, hogy a jelenlét jogáról nem mondott le, így a vádlottat a tárgyalási határnapra idézni kell, és meg nem jelenése esetén a törvényi jogkövetkezmények alkalmazandók.

Az új. Be. 430.§ (4) bekezdése értelmében a vádlottnak szóló ügyiratokat a bíróság - a tárgyaláson való jelenlétre kötelező végzés és az idézés kivételével - a kézbesítési megbízott részére kézbesíti. Az új Be. 510.§ (4) alapján a bíróság az értesítéssel, illetve az idézéssel egyidejűleg tájékoztatja az ügyészséget, a vádlottat és a védőt arról, hogy a bíróság a kitűzött határnapon milyen bizonyítás felvételét tervezi. Ebből következően a tárgyalási jelenlétről lemondás lehetőségével élő vádlott az egyes határnapok előtt - a védőnek, mint kézbesítési megbízottnak megküldendő iratok alapján - mindvégig tisztában lesz azzal, hogy a bíróság előreláthatólag milyen bizonyítást vesz fel. Erre tekintettel a bizonyítási eljárás pillanatnyi alakulásának ismeretében jelentheti be a tárgyaláson való részvételi szándékát.

Az új Be. rendelkezik arról az esetről is, ha az előzőleg a tárgyaláson való jelenléti jogáról lemondott vádlott bejelenti, hogy a tárgyaláson részt kíván venni, utóbb azonban ismét élni kíván a

távolmaradás jogával. Ennek kapcsán az új. Be. 431.§ (3) bekezdése rögzíti, hogy a vádlott ilyen esetben csak a bíróság engedélyével mondhat le ismételten a jelenléti jogáról. Az engedélyezés tárgyában hozott végzés ellen nincs helye fellebbezésnek. A törvényjavaslat miniszteri indokolása szerint ennek az a célja, hogy a vádlott indokolatlanul ne változtatgassa a nyilatkozatát, azt kellő megfontolás után tegye meg és az kellő komolysággal bírjon.¹⁵

Az új Be. - ellentétben a hatályos szabályozással - azt is tartalmazza, hogy mi legyen a tárgyalási jelenlétéről lemondott vádlott távollétében felvett bizonyítás jogi sorsa, ha utóbb a vádlott mégis élni kíván a jelenlét jogával. A 431.§ (4) bekezdése alapján, ha a vádlott bejelentette, hogy a tárgyaláson jelen kíván lenni, a bíróság ismertetheti a távollétében tartott tárgyalásról felvett jegyzőkönyv lényegét és elrendelheti a bizonyítás, vagy a bizonyítás egyes részének ismételt lefolytatását. Az új Be. megengedő szabályozása („ismertetheti”) egyelőre idegennek tűnik a hatályos szabályozáshoz képest, amely a választás jogát rendszerint a felolvasás és az ismertetés között ajánlja fel, és nem az ismertetés és a nem ismertetés között.

A hatályos szabályozáshoz képest változatlan, hogy a fiataikorú vádlott jelenléte a tárgyaláson kötelező [új Be. 693.§ (1) bekezdés], vagyis a fiataikorú vádlott nem mondhat le a tárgyaláson való jelenlét jogáról.

Szintén nem jelent elmozdulást a Be. rendelkezéseihez képest, hogy a tárgyalásról saját döntése folytán távolmaradó vádlott az ítélettel szemben az ügydöntő határozat kézbesítésétől számított nyolc napon belül terjeszthet elő fellebbezést.

Újító rendelkezés viszont az új kódexben, hogy az ítélet kihirdetése után az egyesbíró vagy a tanács elnöke kézbesíti az ügydöntő határozat rendelkező részét a tárgyaláson jelen lévő fellebbezésre jogosultaknak [új Be. 549.§ (4) bekezdés]. Ha a vádlott a tárgyaláson való jelenlét jogáról lemondott, az ügydöntő határozat rendelkező részét a bíróság a kézbesítési megbízottnak kézbesíti. Az új Be. 582.§ (3) bekezdése azonban nem hagy azonban kétséget afelől, hogy a távolmaradó vádlott fellebbezési joga nem a rendelkező rész kézbesítésével nyílik meg, hanem az - értelemszerűen indokolt - ügydöntő határozat kézbesítésével.

---

¹⁵ Lásd az új Be. 431.§-ához fűzött indokolást.

VI. Zárszó

Az új alaki jogi szabályozás a bíróság mérlegelésén, megengedésén múló tárgyalásról történő vádlotti távolmaradás továbbgondolásaként, ugyanakkor egy új megközelítésből kiindulva vezeti be a vádlott jogát a tárgyalási jelenlétéről való lemondásra. Az új megközelítésben a jelenlegi vádlotti kötelességből - a tárgyaláson való jelenlétből - elsősorban jog lesz a jelenlétre. Mint minden új eljárásjogi intézmény a vádlott tárgyalási jelenlétének módosított szabályai is éppúgy magukban hordozzák a jogalkotó által szándékolt gyakorisággal történő használatot és az elenyésző alkalmazás lehetőségét; így végül csak a jogalkalmazás során fog eldőlni, hogy e jogintézmény beváltja-e a hozzá fűzött reményeket.

Felhasznált irodalom:

Fenyvesi Csaba-Herke Csongor-Tremmel Flórián: Új magyar büntetőeljárás. (Szerkesztette: Tremmel Flórián), Dialóg Campus Kiadó, 2004

Büntetőeljárás jog, Kommentár a gyakorlat számára. (Szerkesztette: Dr. Berkes György), hvgorac Lap- és Könyvkiadó Kft.

Belovics Ervin, Tóth Mihály: Büntető eljárásjog. (Szerkesztette: Tóth Mihály), hvgorac Lap- és Könyvkiadó Kft., 2013

Felhasznált joganyagok:

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény

2017. évi XC. törvény indokolása a büntetőeljárásról

92/2011. BK vélemény

BH2015. 217.